

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Բ Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Ի Բ Ն Դ Բ Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Ը Ա Ր ՈՒ Ն Ե Ա Ց

1813.

10 • 11 • 12 • Յ ՈՒ Լ Ի Ս :

Ս Լ Ե Զ Ի Ա :

Պրեպրատ • 26 Մայիսի :

Լ մտու 25 ին հրատարակեցաւ հոս տեղը երկու ծանուցման թուղթ , ասոնցմէ մէկը կը հրաւիրէր զանոնք՝ որ ունէին ձիաւորի սուր , որպէս զի խրկըվին Սքհվէտնիձ , վե՛ր զի քաղաքացի կամաւոր զօրաց գունդը զինուց պահասունէ համար չին կըրնար պատերազմ խրկըվել :

Երկրորդը էր շինելու մէկ հիւանդանոց , մը 4 հազար վերաւորի համար որ կը բեր վերկոր հոնաեղը , և թէ աս հիւանդանոցն խարճը թէ կերակրեղնաց և թէ ուրիշ բաներուն՝ հոգան քաղաքացիները :

Ս Ա Ք Ս Ո Ն Ի Ա :

Տեղապ • 31 Մայիսի :

Բողէնի քաղեթային մէջ կը կարդացվի մէկ

քանի տեղեկութիւններ Թհօրնին քաջածիտաններուն վրայ՝ երբոր Մոսկովները կը թօփոտէիննէ դուրսէն : 40 տունէն աւելի շատ մեծ մեծ զնաններ քաշեցին , և մէյմը նալ բոլորովին այրեցաւ հաւան թօփինէ , բէն՝ որ նեալեցաւ փետրվարի 10ին , մարտի 10ին , 26ին : Պաղի տուններուն վր ինկաւ ապրիլի 10ին , 16ին , կիւլէնէր 80 օխա ծանրութիւն , իսկ քաղքին վր ինկաւ հարիւրաւոր կիւլէնէր՝ որոնք շատ տեղեր մեծ մեծ փոսեր բացին , ջարդուբուրդը ին շատ տուններուն գերանները , դուռները և տան կահկարասիները • հարիւր տունէն աւելի զայ եղաւ , և քաղաքացիներէնալ խելմը անձինք մեռան : Իսկ քաղքէն դուրս եղած բնակութիւնները , բոլորովին այրեցան ապականեցան , գեղեցիկ պարտէշները բոլոր ոտքի տակ կոխվեցան : Մօքքեր հոստեղի մօտիկ եղած գեղը այն պէս այրեցաւ որ իղը թօղը չիմնաց , 330 տունէն աւելի թէմէլէն փլաւ : Քաղքէն դուրս եղած բնակութիւններուն քաջածիտա

ւր

սը կը հասնի մէկ միլիօն 6 հարիւր հազար
դրօշ: Թահորին դիմացի Բօտկուրձ սրտիկ
քաղաքը, ու Մախտանէն ու Տիպօլին
շրջանակները բոլորովին այրեցան մրկեցան
անոնց քաղաք մնացը կը հասնի 2 միլիօն, 7
հարիւր հազար դրօշ: ասոնցմէ դուրս է
կորուստը մէկ ամբողջ աղետը մաղաղախ՝ որ
կարծէր հարիւր 25 հազար դրօշ:

(Օրագր. Փարիզաւ:)

Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա.

Լուսապետի • 4 Յանիսի:

Յունիսի 3 ին երբոր Պրիէթէնթհալին
մէջ ձի հեծած էր թիւրը, ինկաւ ձիէն վար
բայց հիւ մէկ տեղը մնասով չի քաշեց, մէկ
քանի սահաթ ետեւ թագաւորը ընդուն
վեցաւ մէկ պարտէզիմը մէջ թագաւորա
կան ազգատոհմէն՝ որոնք աս դժբաղդ խա
պարը լսելով շուտով եկերէին չէ առաջ:
Իրիկունը թիւրը դարձաւ Լուսապետի,
հիմա խիստ կատարեալ առողջութիւն մէջ է:

Ասկից շատ զօրք կանցնիկոր մանաւանդ
ձիււորներու, ասոնցմէ շատը է կայսերա
կան սահապան զօրքերէն ու թօփճինե
րէն: Աս տերութե զօրքը շատը կը բաղկա
նայ զբահաւորներէ ու վեշապ ըսված ձիա
ւորներէ:

(Օրագր. Փարիզաւ:)

Ֆրիւուի Տուգային մարմինը՝ որ մեռաւ
վերջի պատերազմին մէջ, հասաւ հոստեղը
և ասկից պիտոր տարվի փարէշ:

Ամուս 7 ին, 8 ին անցան ասկից շատ
Պաուշի գերիներ վերջի պատերազմին բըւ
նըված:

(Օրագր. Վայսեր:)

ՄԵԾ ՏՈՒԳԱՅՈՒԹԻԻՆ

Պաաէնի •

Ռաւշապար • 8 Յանիսի:

Հրատարակեցաւ Քառւորուհին մէջ աս
հետեւեալ խապարը:

Սոյոյ խապարները կիմացնեն մեզի թէ
ամուսն մէկին որովէրէ զինադադարուն
երկու պատերազմօղ տերութեց մէջ: Կը
խօսվի թէ քիչ ժամանակէն բերան՝ ի բերան
պիտոր խօսին, նաքօլէօն Ֆրանսային կայսրը
ու Ալեքսանդր Մակովին կայսրը, ասոնց

մէջը հէլհէլպէթ պիտոր դրոնըվի 'Կէմ'
ցէին կայսրնաւ. կըստապի թէ ինչ պիտոր
ըլայ վերջը աս բաներուն:

(Օրագր. Փարիզաւ:)

Տ Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Վուգէմպէնի •

Մարտապար • 30 Մայիսի:

Թագաւորին հրամանովը մէկ զինուորա
կան ժողովը եղաւ հոստեղը, վճիւր կըտ
րելու համար 7 եթդ դուշդին հեաւակնե
րուն, ձիււորներուն պլխաւորին համար՝
որ մէկ ինչ պատճառաւ մը անհնազան
դութիւն ըրաւ ու չի գնաց պատերազմ:

Երբոր եղաւ վճիւր աս զօրապետին հա
մար, առին սուրը վրայէն, ու պատուեցին
իրեն իշխանութե համար թագաւորէն տը
ված թուղթը, աս զօրապետը պիտոր վը
ուրնովի վճուրն զօրութե տերութէն դուրս,
և թէ որ նորէն ներս մտնաւու ըլլայնէ
թիւֆէնկէմը պիտոր ընեն:

(Օրագր. Վայսեր:)

Ն Ե Մ Յ Ի Ս Տ Ա Ն.

Վէննա • 3 Յանիսի:

Նեմցէին կայսրը՝ տերութեան արտաքին
բաները կառավարող մեծ պաշտօնատերին
հետ գնաց Պօէմիա. աս դործքս շատ հաջ
կաւոր ու օգտակար բանի յոյս կուտայ:

(Օրագր. Վայսեր:)

Փ Ր Ա Ն Ս Ա.

Ճէնօւ • 5 Յանիսի:

Մայիսի 30 ին, կէսօրէն ետեւ մտիկ սա
հաթը 2 ին Կօլլէ քղքը եղաւ մէկ սաստիկ
մրրիկ փոթորիկով սաստիկ անձրեւով ու
կարկուտով, և մէկ քանի դեղը բոլորո
վին ոչնչացաւ: Չորս սահաթ անցնելէն
ետեւ կարկուտը դեռ կեցած էր չորս մա
տի թանձրութե. դաշտերու քովի եղած
լեճերուն մէջ կեցերէր մէկ թիզէն խաւ
չէն աւելի, կարկուտին մենծութիւն էր կաղ
նի ֆաբլէի մեծութե. կար ասոնց մէջը
կար:

կարգէ դուրս մեծութեամբ: Երկինքը այն պէս սըն սըն կըփայլատակէր որ կըկարծըվէր թէ երկինքը բոցէ շինված էր: զարկաւ կայծակմը մէկ տան վըայ, մտաւ ներս մէկ պատուհանէմը բոլորովին կտոր կտոր ընելով առ սրտուհանը, սըրտուցաւ բոլոր տանը մէջ որահներուն մէջ և ինչաւ վարի խաթը, զարկաւ ծակեց մէկ սլատմը ու անկից մտաւ փոռոխմը մէջ, զարկաւ մէկ նստած կովիմը ու կէս մեռած ձգեց հոնտեղը: Աս կովէն նոյն ժամանակը որ չափ կարելի միջոցներ կարնէ բանեցուցին արիւն առնելու համար՝ բայց անկարելի եղաւ կաթիլը արիւն դուրս հանելու: Խնչմը ժամանակ անցնէէն ետեւ կըըցերին առնել: մէկ ուրիշ զարմանալի դիպուածք մընայ սրտահեցաւ առ փոռոխ մէջ: կար հոս երկու կոնք լէյն լցուն կաթ: առ կաթը մածոնիսէս թանձրացաւ, ու միաց թթու հանդերձ քիւքիւրաի հոտովմը:

(Գաւէթ: Զէնօփի:)

Փառել: 13 Յանիսի:

Սայրուհին կառավարը Փրանսայու գնաց փառաւոր հանդիսութեան, ներկայ գըտնելու համար վերջին յալթուէ համար ընելու հանգիսին ի նորհալալուէն իջ: առ միջոցիս շատ մարդու որոնք դատարար ուղված էին մեռնելու աղատուէ նորհեց:

Սայրուհին կառավարը Փրանսայու առաւ առ հետեւ խաղարները յունիսի դին: Նաբօլէօն կայսեր բանակը կըկենար Պանձլաւ: ամմէն զորքերը իրենց որոշեալ տեղերը կը բաշխէին: Ամպուռ կը քաղաքը նորէն առին Փրանսալները պատերազմի զօնով: Ամպուռը Փրանսալները կորսնցուցերէն Գարա-սէն-սիր ձէնէռալին վախկոտութեմը համար: առ քաղաքը առնողը էր Վանտալ ձէնէռալը, հարիւրաւոր գերի բռնելով Մոսկովներէն: Երբոր նորէն մը տաննէ Փրանսալները հոս գտան գրեթէ 300 կտոր թօփի չափ: հոստեղը բանեցէին մոսկովները քաղաքը ամրացունելու համար: առ քղքը չորս կողմէն ունի շատ ամբոցներ և պատած է մէկ լիճովը լցուն ջուրով: Հրամայեց Նաբօլէօն կայսրը որ մէկ ուրիշ նոր բերդմը շինվի Էլպա գետին վըայ: Փրանսալն զորքը ազատեց բոլոր Սաբոնիան ու Սէղիային կէսնաւ:

Իբրեւ ճմարիտ կընտրվի թէ էն վարպետ Փրանսալ խաղաղները թէատրոնի մէջ կերթան իր: Տրէզուս, ասոնց մէջը կան մէկ քանի երեւելի խաթուներալ:

(Համառօտութիւն Մօնիթօրի:)

17 ին:

Մէկ խղճարի պատահարքմը հանդիպեցաւ Փրանսայու մէջ որ ամմէն ժողովուրդը շատ ցաւեցան: Ամպուռ 10 ին ճամբայ ելաւ Ալքսէն Օռթէնիայի թագուհին Սալոյա երթալու ու տեսնելու համար Կրէսիին կարկաշտահոսները: առ թագուհին հետ կերթային իրեն տալին Սէնէկապէտը Բաֆուէ պալէս: Պրօք իրեն պալատին պատուոյ խաթուը, ու Եօհէլէ իրեն տէօշէկը շինող խաթուը: Աս կարկաշտահոսները աղէկով տեսնալու համար պէտք էր գիմացը անցնել մէկ դախտակիմը վըայէ որուն լայնութիւն էր 15 մասնաչափ, իսկ երկայնութիւն 2 ոտք: առ տախտակին ծայրերը հաստաւած էր երկու գետնի մէջ թաղած քարի վըայ: հոստեղի եկած ջուրը որովհետեւ կուգար բարձր տեղէ՝ իրեն ու ժովը չորս գիէն քարի կտորվանք ու ուրիշ նիւթեր փրցուցած կուգար կըթողվէր մէկ տեղմը՝ սառսիկ բռնութեմը սըրտաբերով ու ալքը հանելով: Օռթէնիայի թագուհին երբոր անգին անցաւ առ տեղէս, Պրօք խաթունալ սկսաւ անցնել առ տեղէն՝ բռնելով հոնտեղի մօտիկ եղած ջաղացքին փէյլէ: Դէ ին ջաղացքանին թէէն: Երբոր առ տախտակին կէս ճամբան ըրաւ չըրաւ, ոտքը ոահեցաւ ու ինկաւ յորձանուտին մէջ: բոլոր հոնտեղի մարդիկները վաղեցին հոն, ու շատ ջանացին հանել խալսընէլ Պրօք խաթուընը այսպիսի զարհուրելի ու շատ բռնութեմ ինչած ջուրի յորձանուտի մէջէն, բայց վայրապար եղաւ բոլորովին իրենց աշխատանքը: Երբոր անցաւ 20 վայրկեանի չափ, գտան ջուրին երեսը ու հանեցին, բայց բոլորովին մեռած կերէնար: ամմէն կարելի փորձը ըրին զգաստացունելու զսիկայ՝ թէ որ բոլորովին խընարված չէր: նէ, վան զի 20 վայրկեանի մէջ մարդ չէ խընարվի այնպէս, որ վերը չըգտատանայ, թէ որ ուրիշ պարագայ չիզուգընթացնէ հետը: Աս խաթուը էր 25 տարվան, ու մեծցած էր Օռթէնիայի թագու:

գուհիին հետ մէկ տեղ, անոր համար խիստ սիրելի էր անոր :

(Համառօտութիւն Գաղթի • Քրտնա :)

Համառօտութիւն թէ Բողոքի մը որ իշխէ Աւազակայի Տուգան հրամայող Առաջնայի մը եւս զորաց՝ պարտաւոր թէ պաշտօնապէս :

Վալէնտ 24 Մայիսի 1813 :

Որդ տր .

Աս ամուսն առջի ու երկրորդ ֆրանսիացի քաղաքացիներուն գրուած Օնտարի առջեւ իմ գիտացաւ ելաւ իրեն գունդով ու առաւ մէկ քանի տեղ, ու զարնովեցաւ մէկ ամբողջին հետ ալ, բայց որովհետեւ իրեն կրաւ ինչպէս որ կը կարծէրնէ փառ շարժաւ ամբողջին, անոր համար յաւաստած էաւ ետ քաշել սկսաւ : Ժող զօրապետը մեր կողմէն ինչպէս ասոնց էտէն, և մէկ քանի բան ասոնցմէ ձեռք ձգեց : Աս ֆրանսիացի զինուորը իրեն օգնական ունենալով ինչպէս իրեն զգէրնէ որուն անունը էր Թուրքեր, ասոնց անգին շատ փառներ կուտայիր, ու շատ անողորմ գործքեր կը նէկոր :

Պաշտօնէն բերող պաշարվեցաւ 36 օր Էրոլէսին գունդէն, բայց ներսի տեղակալ Քասթիլին անունով զօրապետը 11 երրորդ խումբին, իրեն կտրիճ պահապան զօրքով դէմ կեցաւ թշնամիներուն : Մալթիցի Զէնէնալը որ իրկովեցաւ Տէքանի գլխաւոր Զէնէնալէն, ճամբայ ելաւ Պարշէլ լծային հանդերձ մէկ զօրաց գունդով, ու վաղելով գնաց հասաւ Թառուակոն ու ջրուեց փախուց Էրոլէսին զօրքը՝ որոնք կը ստատերազմէին կոր մէկ ամբողջին հետ առնելու համար : Մալթիցի Զէնէնալը հոստեղ իրեն գործքը լըմնցընէլէն էտե սկսաւ երթալ դէպ ի Պաշտօնէն, թէ պէտ և ինչպէս իրեն ծովեզբէն քիչը հէռու կրակէ անձրեւ կը թափէին աս զօրքին վրայ : Մասաւ ամբողջ աս Զէնէնալը, բերելով իրեն հետը նաեւ խելով կերակրեղի նաց պաշար՝ բաւական շատ ժամանակի :

Աս ատեն Բիւր զօրապետնալ որնոր ճամբայ ելերէր Թորթոլայէ՝ Պաշտօնէն կը րակուր բերելու համար, փառաւ Մալթիցի Զէնէնալին հետ : աս Զէնէնալները երբոր աղէկով ամբողջին ամբողջը, ու թշնամիին յայտը պօշ հանեցիննէ դարձան գացին մէկը Թորթոլայ, մէկալնալ Պարշէլին :

Պրէմիթ ֆրանսիացի զօրապետը որ էր Հաբերթ Զէնէնալին պատերազմի օգնականը, ամուսն 15 ին հարաւ յանկարծակի մէկ թշնամաց գունդին վրայ որ կը կէնար Պաքարիւնութ ու կը պաշտար 250 հոգիէ : ասոնցմէ շատը ըստանվեցաւ, իսկ մնացածը ջրոված ատօխ անգին փախան :

Ուր ինչպէս թէ Զէնէնալը Վիթթիկ համ Զէնէնալին տեղը անցերէր Քոնէն թախինն մէջ աս միջոցին : Մալթիցի զօրապետը 117 երրորդ գունդին պարտաւորեցաւ ան փախած թշնամիին լրտեսները բռնելու : ասիկայ գիշերով փախուց մէկ քանի խումբ բեր, և առաւօտը զարկաւ բոլոր գունդը թշնամիներուն 40 հոգւարով : Թշնամիներուն հասաւ օգնութի մէկ պաղդալիսնով, բայց անոնքալ ջրոված փախան մինչև Քոնէն թախինն գունդները : Մալթիցի զօրապետը բերաւ հետը 6 օֆֆիցիալ, 78 ալ յիսնապետ ու զինուոր գերի բռնած, թընամին կորսնցուց 200 հոգիէն աւելի, ու 400 ալ թիւֆէնի :

Խառապինալներուն գունդին զօրապետը ամուսն 19 ին գիշերը Ռէգուէնային առջեւ առաւ մէկ տեղով՝ ուրտեղ կը կէնային 20 զօրահաւոր : ասոնցմէ 5ը ըստաննէցին մէկալներնալ բռնեցին հանդերձ իրենց ձիերով : Առաջնային իմացայ այսօր թէ Քլոսսէլ Զէնէնալը ինչերէ Մինա սպանեալներու գլխաւորին էտէն : Փարիզ Զէնէնալը հանէ պիտոր Սարակոճայէն 2400 զինուոր գերի, ու 120 ալ օֆֆիցիալ : Այսօր խապար առի Մաարիտէն թէ ամուսն 16 ին, 17 ին խիստ հանգիստ են եղեր հոստեղ :

Ճառայ քո ևն ևն :

Հաստատեալ : Աւազակայի Տուգա :

Աս գործքն որ է պատմութիւն հիմնական ատենիս, տանըհինի օրը մէյն կը լըւովի, ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍԻՐՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :